

15—19 год. — 2 въ градоветъ и 5 въ селата, преди 20—24 год. — 1 въ градоветъ и 1 въ селата. Тия числа показватъ, че работоспособността въ селото се губи по-рано, отколкото въ града.

13. *Хранене и пиене.* Отъ 158 столѣтници 93 сж пиели презъ живота си преимуществено чешмена вода, 64 — кладенчова; 77 сж яли преимуществено пшениченъ, 12 царевиченъ, 2 ржженъ и 67 хлѣбъ отъ смѣсено брашно (въ миналото, обаче, сж яли пшениченъ хлѣбъ само 26, а царевиченъ 30 и смѣсенъ 101). Употрѣбвали сж вегетативна храна 118 души, месна — 5, смѣсена — 35, не сж употребявали спиртни питиета 33, употребявали сж (безъ да сж алкохолици) 125, не сж пушили тютюнъ 110 души, пушили сж 48.

Отъ тия числа се вижда, че по-големата частъ отъ столѣтниците сж пили чешмена вода, яли сж пшениченъ и смѣсенъ хлѣбъ, хранили сж се съ вегетативна храна, употребявали сж спиртни питиета и не сж пушили тютюнъ.

V. Фактори на дълговѣчността.

Въпросътъ за старостта и дълговѣчността отдавна занимава ученитѣ, но едва ли може да се каже че сж могли да бждатъ установени отъ науката съ достатъчна положителност условията и факторитѣ, които предизвикватъ остаряването и като негово послѣствие естествената смъртъ. Едно време се смѣташе, че старостта на човѣшкия организъмъ се състои въ овехтяването и развалянето на неговитѣ органи, безъ да се държи смѣтка за обстоятелството, че организмитѣ се състоятъ отъ клетки, които постоянно се размножаватъ и могатъ да възстановятъ изхабенитѣ и повредени части на организма¹⁾. *Мона* и неговитѣ последователи се опитватъ да обяснятъ старостта и смъртъта съ обстоятелството, че живитѣ клетки не могатъ да се дѣлятъ безконечно, но и по тоя въпросъ мненията сж твърде противоречиви, понеже е доказано за нѣкои низши животни, че иматъ способностъ къмъ безконечно размножение. *Хертвиг* и *Майнотъ* търсятъ причината на остаряването и на естествената смъртъ въ намалението на интензивността на дѣлението на клеткитѣ. А това намаление, споредъ *Майнотъ*, се намира въ зависимостъ отъ диференциацията на клеткитѣ. И на тоя възгледъ се правятъ основателни възражения, както е, напр., възражението, че ако бѣха правилни схващанията на поменатитѣ двама учени, старостта би трѣбвало да започва веднага следъ свършване на диференциацията на клеткитѣ, т. е. следъ свършване на ембрионалния периодъ, а известно е, че старостта започва много по-късно. Други

(*Алленъ*, *Кольцовъ*) правятъ опити да обяснятъ старостта и смъртъта не съ механическото изхабяване на клеткитѣ на организма, но съ нѣкакво химическо въздействие на различнитѣ сокове, които се отдѣлятъ отъ жлезитѣ на организма. Но и това въздействие не е още нито добре изучено, нито напълно разяснено. Известниятъ пъкъ руски ученъ *Мечниковъ* намира причината на старостта въ накурението на хармонията между отдѣлнитѣ части и тъкани на организма, а именно, въ постепенното изтощение на нервнитѣ и жлезнитѣ клетки, въ жщото време, когато съединителнитѣ тъкани и така нареченитѣ фагоцити съхраняватъ своята сила. Това се дължи, споредъ *Мечниковъ*, на нееднаквата чувствителностъ на различнитѣ клетки къмъ разнитѣ вредни условия. Доказано е, напр., че клеткитѣ, напримѣръ, на яйчниците и на мозъка сж много по-чувствителни къмъ отровитѣ, отколкото клеткитѣ на съединителната тъканъ и фагоцититѣ. А известно е, че презъ човѣшкия организъмъ минаватъ маса отрови, които при тия условия разрушаватъ най-напредъ благороднитѣ клетки на нервната система. Главното количество отрови, които отравятъ постепенно организма, дохождатъ отъ дебелитъ черва, гдето се събиратъ огромни количества всевъзможни микроби. И затова *Мечниковъ* препоръчва киселото млѣко като срѣдство за подмладяване. Имайки предъ видъ даннитѣ на нашето преброяване, *Мечниковъ* е направилъ едно доста смѣло обобщение, поставяйки въ причина връзка извънредно голѣмия брой на столѣтниците въ България съ консомацията на киселото млѣко. Трѣбва, обаче, да се забележи, че даннитѣ на настоящата анкета намалиха твърде много броя на столѣтниците у насъ и че консомацията на киселото млѣко въ нашата страна е повсемѣстно разпространена и затова случитѣ, въ които консомацията на киселото млѣко не довежда до дълбока старостъ сж много повече отъ случитѣ, когато то довежда до такава.

Една разновидност на тая теория е една друга²⁾, споредъ която естествената смъртъ не е нищо друго, освенъ една постепенно увеличаваща се атрофия на клеткитѣ на организма, която се дължи на натрупването на остатъцитѣ отъ смѣняването на веществата, които остатъци не могатъ достатъчно бързо да бждатъ изхвърляни отъ клеткитѣ и които прелятствуватъ на по-нататъшното смѣняване на веществата.

Къмъ тия теории трѣбва да прибавимъ и мислитѣ на цитирания по-горе проф. *Метальниковъ*, който се опитва да създаде и една психологическа теория за старостта. Той намира, че ние не придаваме достатъчно зна-

¹⁾ С. Метальниковъ — Проблема безсмертия и омоложения въ современной биологии, Берлинъ, 1924, стр. 117 и следующитѣ.

²⁾ Д-ръ Alex. Lipschütz — Warum wir sterben, Stuttgart, 1914, стр. 85.